

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК ВИХОДУ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

ТЕРТИЧНА Л. І.

кандидат економічних наук

ОЧЕРЕДЬКО О. О.

аспірант

Маріуполь

Постановка проблеми та її актуальність. Обрання правильних напрямків інноваційного розвитку підприємств дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів, значно збільшити рівень конкурентоспроможності української продукції на світовому ринку та підвищити рівень економічної безпеки України. Однак відсутність на державному та регіональному рівнях механізму управління інноваційним підприємництвом унеможливує активізацію інноваційних перетворень в державі в руслі стійкого соціально-економічного розвитку і є причиною гальмування цих процесів, що і обумовило актуальність обраної тематики. Трансформаційні перетворення в економіці неможливі без активізації інноваційної діяльності, вирішення проблем формування інноваційного потенціалу України, що дозволяє реорганізувати економіку, прискорено розвивати наукомістке виробництво, що повинно стати найважливішим чинником виходу з економічної кризи та забезпечення умов для економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням практичних і теоретичних проблем інноваційної діяльності приділяють багато уваги вітчизняні та зарубіжні вчені: В. Беренс, І. Бураковський, Т. У. Буніч, В. Геєць, П. Н. Завлін, А. С. Кулагін, Д. Кларк, Л. І. Леонт'єв, М. Портер, І. Є. Савельєва, Ю. Юданов, Р. А. Філіпенко, М. Чумаченко та ін., які розвинули сучасну теорію економічних відносин, відобразили інноваційний характер підприємництва у виробничій сфері.

Метою даної роботи є аналіз взаємозв'язку інноваційного розвитку підприємств та виходу економіки з економічної кризи.

Виклад основного матеріалу. Серед передумов економічного зростання інноваційна складова посідає особливе місце. Водночас економіка потребує значної уваги до процесів підвищення ефективності виробничої структури, розвитку внутрішнього ринку та експортно-орієнтованої діяльності.

Інноваційна діяльність – це одна з економіко-правових форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу з метою досягнення певного соціально-економічного ефекту, в т. ч. випуску і розповсюдження принципово нових видів техніки і технології, досягнення прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, здійснення якісних змін у стані продуктивних сил, поліпшення соціального становища, випуску нових конкурентоспроможних товарів, послуг.

Необхідність інноваційного розвитку підприємств України та виходу з економічної кризи обумовлена тривожними тенденціями в стані нашого суспільства. В останні десятиріччя економічний розвиток країни неодмінно пов'язують з її конкурентоспроможністю на світовому ринку. Конкурентоспроможність країни визначають як її здатність створити внутрішні та зовнішні умови, що дають можливість бізнесу виробляти товари та послуги, які витримують випробування світовими ринками, а населенню – постійно підвищувати доходи та якість життя [1, с. 42].

Позитивний вплив інновацій на діяльність підприємств (табл. 1) проявляється у зростанні продуктивності праці та доданої вартості, структурному оновленні економіки, зростанні питомої ваги високотехнологічних, наукомістких галузей в структурі виробництва і експорту, підвищенні якості продукції, і, як наслідок, розширенні ринків збуту.

На підставі даних наведених в табл. 1 можна стверджувати, що відбувається поступове зменшення підприємств, що впроваджують інновації в порівнянні з 2000 р. на 3,3%, а впровадження нових технологічних процесів збільшилося на 640 одиниць. Усі локальні і, особливо, глобальні нововведення різної спрямованості можуть забезпечувати максимально можливий позитивний вплив на виробництво за умови, якщо вони використовуються підприємствами постійно, комплексно і гармонійно. Найбільший, за наслідками, безпосередній вплив на ефективність діяльності підприємства справляють технічні та організаційні нововведення. Інші нововведення впливають на виробництво опосередковано – через ефективність нових технічних і організаційних рішень.

Помітно посилюється вплив нових технічних систем не лише на економічні явища, але й на соціальні процеси.

Впровадження інновацій на промислових підприємствах [2]

Рік	Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	Впроваджено нових технологічних процесів, процесів	у тому числі маловідходні, ресурсозберігаючі	Освоєно виробництво інноваційних видів продукції, найменувань	з них нові види техніки	Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %
2000	14,8	1403	430	15323	631	
2001	14,3	1421	469	19484	610	6,8
2002	14,6	1142	430	22847	520	7,0
2003	11,5	1482	606	7416	710	5,6
2004	10,0	1727	645	3978	769	5,8
2005	8,2	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	2043	479	2408	663	3,8

Створення та впровадження інновацій на підприємстві розраховані на отримання ефекту. Розрізняють такі види ефекту від інновацій:

- 1) економічний – показники враховують в вартісному вираженні всі види результатів і витрат, обумовлених реалізацією інновацій;
- 2) соціальний – врахування соціальних результатів реалізації інновацій;
- 3) науково-технічний – новизна, простота, корисність, естетичність, компактність;
- 4) ресурсний – показники відбивають вплив інновації на обсяги виробництва і споживання того чи іншого виду ресурсів;
- 5) фінансовий – розрахунок показників виходить з фінансових показників.

Пріоритетними завданнями впровадження інноваційних форм розвитку підприємства доцільно визначити створення внутрішніх передумов і стимулів для мобілізації інвестиційних ресурсів, переструктуруванні господарських комплексів регіонів, зменшенні рівня розвитку підприємницької діяльності і, як наслідок, посилення ділової активності та пом'якшення негативних наслідків трансформаційної кризи. Одним із найважливіших показників, що характеризують економічний розвиток підприємства, є достатній рівень його інноваційного потенціалу, що пояснюється такими основними причинами. По-перше, виробнича функція змінюється в результаті зміни розмірів капіталу, що його використовують у виробництві продукції за рахунок збільшення розмірів основних засобів, що мають більшу наукомісткість і пов'язану з нею велику капіталомісткість. По-друге, виробнича функція змінюється в результаті впровадження нових технологій, матеріалів, видів продукції, що випускається, що дають можливість збільшити розміри випуску продукції без значного збільшення витрат основних ресурсів. Отже, зростання продуктивності праці у вигляді одержання великих обсягів виробництва за відносної економії живої праці збільшує масу споживної вартості.

На певному етапі розвитку підприємства є можливим варіант переважно інноваційного розвитку, коли кількість нововведень постійно перевищує кількість застосовуваних традиційних видів технічних і технологічних засобів.

Значення інноваційної діяльності підприємств надзвичайно велике. Необхідність постійної інноваційної діяльності викликана скороченням життєвого циклу товарів, послуг та інших продуктів, що відбувається в результаті посилення конкуренції, підвищення швидкості звикання споживачів до новинок, вдосконалення систем масової комунікації, стрімкого розвитку науки та зміни технологій. Для подальшого поступу підприємство має досліджувати виникнення нових потреб і можливостей їхнього задоволення.

Активізація інноваційної діяльності вимагає нових форм і методів впровадження досягнень науки і техніки, насамперед за рахунок розширення інноваційного ринку. Нині його становлення йде досить повільно. Можна ясно побачити недоліки розвитку інноваційного ринку – не здійснюються аукціонні торги інноваційних розробок, немає інноваційних бірж і ефективної реклами; неринковий характер формування цін, безсистемність у визначенні безпосередніх замовників і споживачів виконаних розробок; відчувається дефіцит маркетингових досліджень, низька питома вага витрат на інноваційну діяльність у капіталовкладеннях [3, с. 128].

Розвиток інноваційного ринку стримується недостатніми темпами створення недержавних науково-дослідних і проектно-конструкторських організацій. Потрібна реалізація широкого спектра заходів: забезпечення фінансування ресурсами пріоритетних напрямків наукових розробок, розширення джерел фінансування на основі спеціальних цільових фондів, створення механізмів державного стимулювання ефективного використання приватних та іноземних інвестицій у наукомісткі галузі, у пріоритетні науково-технічні розробки, зменшення імпортозалежності економіки і розширення форм інфраструктури інноваційного ринку (технопарки, наукові центри, торговельні інноваційні біржі).

Отже, є підстави стверджувати про те, що в інноваційній сфері є певний якісний прорив, а головне – розуміння її значимості для української економічної перспективи. Щоб домогтися суттєвих інноваційних зрушень в економіці, треба до цього процесу залучити інтелектуальний та вольовий потенціал кожного підприємства. Зниження рівня фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найкращої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Висновки. Отже, інноваційний розвиток підприємств, з сучасної наукової точки зору, є інноваційним процесом, пов'язаним з впровадженням у сферу його функціонування різного роду нововведень, та важливим чинником виходу з економічної кризи. Цей процес можна виміряти, сьогодні ми маємо методичний інструментарій, що дає змогу визначити харак-

тер інноваційного розвитку. При цьому, прогрес у розвитку виробничої системи пов'язаний зі зміцненням її сталості щодо зовнішніх впливів. З огляду на це можна дійти висновку: інноваційний розвиток має відбуватися у такий спосіб, щоб не порушилася її сталість, адже насамперед він порушує стабільність співвідношення окремих елементів системи, що наочно проявляється під час економічних криз. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Стародубська М. Ефективність соціальних проектів потрібно виміряти // Новий маркетинг. – 2006. – №8. – С. 39 – 42.

2. Впровадження інновацій на промислових підприємствах. Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у м. Києві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gorstat.kiev.ua>.

3. Харгадон Э. Управление инновациями. Опыт ведущих компаний / How Breakthroughs Happen. The Surprising Truth About How Companies Innovate. – М.: Вильямс, 2007. – 304 с.